

Zajednica stvara – zajednica pohranjuje: Topoteka Općine Starigrad

Dajana Karlović i Marijana Tomić

Kulturna baština neprocjenjivo je dobro, koje je nastalo u prošlosti, a predano je u sadašnjost kako bi se očuvalo i obogatilo za budućnost. S obzirom da je izložena raznim vanjskim utjecajima, od kojih se može oštetiti i istrošiti, na svakom pojedincu leži odgovornost njenog očuvanja. Pod utjecajem tehnologije i pomoću svih alata, koje ona donosi u suvremeno doba, digitalizacija kulturnih dobara se nametnula kao jedan od najčešćih i najpraktičnijih načina očuvanja građe. Digitalizacija se provodi kako bi se zaštitio izvornik, povećao pristup građi, ali i da bi se stvarale nove usluge i proizvodi, kako bi se popunile zbirke građom, koju ustanove nemaju u posjedu ili ne mogu nabaviti te na zahtjev samih korisnika. Za arhive digitalizacija predstavlja bolju interakciju s korisnicima, ali i privatnim imateljima arhivskog gradiva. Digitalizacija

omogućuje stvaranje digitalnih snimaka gradiva, koje nije u vlasništvu arhiva te otvaranje pristupa istom. Neke lokalne zajednice otišle su korak dalje te stvorile virtualne arhive, u čijoj izgradnji sudjeluju baštinske ustanove, lokalne udruge i institucije te zainteresirani pojedinci. Jedan od takvih arhiva je Topoteka Općine Starigrad.

Topoteka Općine Starigrad je digitalni arhiv pokrenut s idejom o suradnji lokalne zajednice, privatnih imatelja gradiva, Sveučilišta u Zadru, Osnovne škole Starigrad i zadarskih baštinskih ustanova. Osim navedenih, ideju su s oduševljenjem prihvatili i Općina Starigrad, Nacionalni park Paklenica, Turistička zajednica grada Starigrada, KUD Podgorac te administratori Facebook stranice „Stare slike i razglednice Starigrada i okolice“. Topoteka Općine Starigrad kreirana je na ICARUS-ovoj

platformi za izradu mrežno dostupnih digitalnih zbirki kulturne i povijesne baštine pojedinih zajednica, a pokrenuo ga je Odjel za Informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru predvođen doc. dr. sc. Marijanom Tomić.

Općina Starigrad nalazi se u Zadarskoj županiji, a njezin razvoj ubrzan je 70.-ih godina 20. stoljeća, kada kroz mjesto prolazi tzv. Jadranska magistrala, gradi se moderan hotel Alan te započinje razvoj turizma, koji počiva na sadržajima i ponudama vezanim uz more i plaže, ali i Nacionalni park Paklenicu. Općina Starigrad nema ni jednu baštinsku ustanovu pa su svi dokumenti vezani uz njezinu povijest i kulturu pohranjeni u različitim ustanovama, kao što su Turistička zajednica, Općina Starigrad, KUD Podgorac, Državni arhiv u Zadru, Osnovna škola Starigrad, itd., te kod samih mještana.

Poticaja za osmišljavanje načina kako sačuvati kulturnu baštinu mjesta došao je s više strana, od aktivnosti vezane uz Facebook stranicu „Stare slike i razglednice Starigrada i okolice“ na kojoj mještani aktivno pohranjuju i komentiraju stare slike, pokazujući tako želju za prikupljanjem baštine svoga mjesta, do iseljenika u potrazi za mjestima na kojima će se prisjetiti svoga zavičaja te turističkih djelatnika, koji žele osmisliti selektivne oblike turizma, koristeći kulturnu baštinu, odnosno njezine najistaknutije odrednice.

Topoteka se pokazala kao najprikladnija platforma za online arhiv u kojem se mogu pohraniti sadržaji iz različitih izvora i opremiti prikladnim setom metapodataka. Dajana Karlović odabrala je projekt uspostave Topoteke kao temu svoga diplomskog rada na Odjelu za informacijske znanosti. Aktivnosti oko uspostave Topoteke započele su okupljanjem zainteresiranih suradnika, kojih se ubrzo prikupio velik broj čime je pokazana potreba zajednice za takvim platformama. Već na prvom sastanku sve su ustanove izrazile želju za sudjelovanjem i dale dozvolu da se baštinski predmeti i dokumenti koje posjeduju digitaliziraju i pohrane na Topoteci.

Prvi uneseni dokumenti bile su fotografije preuzete s Facebook stranice „Stare slike i razglednice Starigrada i okolice“ za koje je postojala dozvola za objavu. Nadalje, digitalizirani su dječji

radovi s izložbi, koje je jednom godišnje organizira Osnovna škola Starigrad na temu kulturne baštine, a koji su do tada nakon izložaba bili pohranjeni u školskim ormarima te tako sakriveni javnosti. Uz radove, digitalizirani su i katalozi izložaba te su i oni dostupni na Topoteci. U suradnji s Nacionalnim parkom Paklenica fotografirani su uporabni predmeti iz Etno kuće Marasović. Dana 27. rujna 2017. godine, Topoteka Starigrad postala je javno dostupan digitalni arhiv.

Daljnji koraci koji će se poduzeti u promociji arhiva među zajednicom su radionice i predavanja, prvenstveno kroz suradnju sa školom, ali također i s Nacionalnim parkom Paklenica te Turističkom zajednicom. U suradnji s Turističkom zajednicom, Općinom i Osnovnom školom te školskom djecom, planira se provođenje tzv. Dana za baštinu – događanja na koje su pozvani stanovnici mjesta, kako bi se prikupili dokumenti i drugi predmeti, koji se digitaliziraju i postavljaju u participativni arhiv. Događanje za zamišljeno kao prilika da se okupe pripadnici lokalne zajednice i da ukratko daju priču o dokumentu ili predmetu koji su donijeli kako bi informacijski stručnjaci unijeli te priče u opise dokumenata na digitalnom arhivu te kako bi svi zainteresirani mogli pogledati ne samo predmet, već i njegovu povijest, uporabu, značenje i slično. Time se svim pohranjenim predmetima i dokumentima omogućuje kontekstualizacija,

povezivanje predmeta s vremenom u kojem su se koristili, ali i osobama koje su ih koristile, pregled razvoja raznih dijelova mjesta, od krajolika vidljivog na fotografijama, do građevina, gospodarskih objekata, trgovina, plovila, turističkih sadržaja itd.

Projektom Topoteka Starigrad napravljen je temelj za prikupljanje i opis kulturne baštine Općine Starigrad. Dajana Karlović je u sklopu svojeg diplomskog rada izradila smjernice, uz pomoć kojih se Topoteka dalje može lakše nadopunjavati od strane idućih topotekara, a izrađen je i plan nadopune sadržaja od strane raznih uključenih ustanova. Ključ za uspjeh je suradnja i doprinos svih koji posjeduju dokumente ili znanje. Osobit doprinos ovog projekta jest uključivanje osnovne škole, uz pomoć koje se u edukaciju o očuvanju kulturne baštine uključuju djeca, te kulturno-umjetničkog društva i turističke zajednice, koja će sadržaje s Topoteke moći koristiti u turističke i druge promotivne svrhe. Osobito je važno što je tema detaljno obrađena u sklopu diplomskog rada te je time Topoteka dobila i svoj teorijski i praktični opis. Krajnji cilj projekta bio je osvijestiti članove lokalnog tijela o bogatstvu koje im je predano na čuvanje i upoznati ih s načinom da to bogatstvo zaštite, promiču i očuvaju za buduće naraštaje. Upravo je to ovaj projekt uspio ostvariti. ■

